

دیدار: عادل کامل

دانوستاندنهك ل گهل ههلبهستفان حهسب شیخ جه عفهه

وهزگیزان: کارزان فهقی

-ئینقارییه کا گهرم ل هافینا سالا ۱۹۸۳ ب تنی بیده نگییی ئەز ل گهل ههلبهستفان حهسب شیخ جه عفهه کۆمفه کربووم، بیده نگییا مه بۆ چه ندین ده مژمیران فه کیشا، ههر ئیک ژ مه گه شتا خوه یا تایهت کربوو، وی ده می من بۆ هه قالئ خوه یی بیده نگ ل باخچه یا ئیکه تیاا نقتسه رین عیراقئ پینشیارکر دیداره کن بکهین بئ پرسیارین پیشه کی و بئ پروگرام و تهقلیدی نه بیت، پشتی چه ندین دانوستاندنان ئەف دیداره ژئ به رهه م هات.

دیدارا ئیکئ

-کهواته ههلبهست وینه کرنا هیمایئ یه ب پلا

ئیکئ؟

-ئهو چ نینه، و د جیهانیدا ژئ هه می تشته که.
-د ههلبهستین خوه دا تو مه دبه یه نافا سروشتی،
بۆ موهونه ههلبهستا (نخل الله) دارخورمایا خودئ؟
- (نخله الله) خولی یه نهك سروشت.
-بلا ئەم فهگه رینه فه نافا سروشتی، تو چه ز ژ چ
دکهی؟

-ئەز چه ز ژ پارچه یین بهری یین بلند، ناخ و ته قین
سوئی و کهستهك و مار و پلنگ و گورستانان دکهم،
ههروهسا پهیکه ری ئەفرودیت و شیشه یین قالا.
-ئهرئ تو چه ز ژ خوه دکهی؟
-چه ز ژ زارۆکینییا خوه دکهم.

-ئەز بیژم ته چه ز ژ وینه کیشانی دکر؟

-ب هه می رحا خوه...

-لئ ته دهست ژ وینه کاشانی بهردا؟

-چونکی من د ژیا نا خوه دا وینه نه کیشایه، ب تنن
وینه یی قوتابخانی نه بیت.

-کهواته ته بۆچی ههلبهست ههلبژارد؟

-ئهو ی ئەز ههلبژارتم.

-ئهری نوکه تو نه یین په شیمانی کو ته دهست ژ

وینه کیشانی بهردایه؟

-من دهست ژئ نه بهردایه، چونکی نه من دزانی و

نه من کار ژئ ل سهه کربوو.

-پتیا تھوین تہ ناسدکن، گزندہیان ژ بیدہنگیا تہ دکہن؟

-بلا بجن ئاڤا دہ یایی فہ خون.

-کیش دہریا؟

-تھو دہریا یا تھو بخوہ د ہلبژین، سویرترین دہریا.

-تو دژی ترانہ پیکرتی چونکی تو ل گہل ہلبہستی؟

-چونکی تھو ل گہل خوہ مہزنتین ترانہ پیکہرم.

-تھو فہ ناخفتنہ کا دؤستؤفسکیہ؟

-باوہرناکہم، بلا وہسا ژ ی بیت، چ جوداہی نینہ.

-جوداہیا د ناقبہرا ترانہ پیکرتی و ہلبہستیدا چبیہ؟

-هیچ..

-بہری تو بنقی پتیا جاران ہزرا چ دکہی؟

-پرسیارہ کا گرانہ، نہ شیم بہرسفی بدم.

-دہمی تو رادی، ہزرا چ دکہی؟

-ہشیاربوون، واتہ گرنکیا ہشیاربوون.

-تو خہونان دینی؟

-بہلی... گہلہک جاران.

-گہلہک جاران خہون ب وی یہ کتفہ دینی کو وان

دہلیفہیین تہ ژ دہستدین فہ گہرینی وہکی من گوتیہ تہ؟

-پراستہ.

-تہ گہر دہم پاشفہ بزفریت، دی چ فہ گہرینی؟

-جہدہلیہت ئان ژ ی پەرہسہندن یان ہەر یاسایہ کا دی

کو ل جہی خوہ بیت و تہز ژ ی ل جہی خوہ ہمینم.

-تہ بہرسفا پرسیارا من نہدا؟

-من بہرسف دا.

-تہز باوہرم ب تھفی بہرسفی تو نیزیکی فہلسفہیا

نایدیالستان دی؟

-یان بہروفازی.

-تو یی سہیری: یان ترانا دکہی، بیدہنگیا تہ وہکی

بہرسفاتہ یا تاییہ تہ ب نہ مہعقولیی یان ژ ی ب تشتہکی

نہ چافہ ریکری؟

-درست وہسایہ.

-کہواتہ تو بوچی د ناخفی؟

-تہز نا ناخفم، ورپن دکہم

-بو؟

-بو؟

-تو حہز ژ ژان دکہی، د ژاندا حہز ژ چ دکہی؟

-ژن، واتہ جوانی، تھو جوانیا کو د ناف ویدا ہہیی.

-تہز باوہرم ژن ژ نقشئ تھفسانایہ؟

-ئاڤا دیناتییی رژیا.

-تھری تو دانپیدانی دکہی کو تو ہلبہستقانی؟

-تہز بیژم، بہلی.

-ساناہیتین پیناسہ ب دیتنا تہ بو کارین خراب چبیہ؟

-گرانترین پیناسہیہ.

-بیدہنگیا تہ، ماندیووناتہ، ترانپیکرتین تہ، شہرہزایی

یا تہ د ژیانیدا، رہنگفہدانا وان د ہلبہستین تہدا ہہیہ؟

-خولی د ناف خولییدا، خولی د ناف خولییدا، خولی د

ناف خولییدا.

-لی تھو خولی د ہلبہستیدا دیتہ ژیان؟

-تہ چہوا زانی، تو ہہست ناکہی کو تہ زیدہرؤیی کر بان

ژی موجداملی؟

-تھم بو ژیانئ دثقیسین، واتہ تھم ژ پرویہکی دیتفہ

تہ ماشہی نہمریی دکہین؟

-ب تنی بو نہمریی و ژیانئ.

-تھری تہ پروژہیی قہسیدہیہکا نوو ہہیہ؟

-ل فیری ہہیہ یان ژ ی نینہ.

-تہ گہر مہ گوت: پندقییا مہ ب ہلبہستی نینہ، دی چ

کہی؟

-دی بیدہنگ بدم.

-لی ہمی دہمان تہ مہیلا بیدہنگیی ہہیہ؟

-لی.

-حہز ژ کیش ہہفالیین خوہ دکہی؟

-ہہمی ہہفالان.

-تہز بیژم تو حہز ژ سروشتی دکہی، گوند، یان تھو پشکا

کھن یا کو پویہندی ب زارؤکینیا تہفہ ہہی، باژیری تہ

عہمارہ کو د ناف پتیا ہلبہستین تہ دا رہنگفہدایہ؟

-ہہوای بر.

-تہز بیژم تو حہز ژ (تہرفہ بن عہدہت) دکہی پتر ژ

(عہنرہ)، حہز ژ (مہعہری) یی دکہی پتر ژ (موتونہبی)، تو

چ دبیژی؟

-تہز پتر حہز ژ موتونہبی دکہم ب بہراورد ل گہل

مہعہری، و ہہروہکی تہ گوتی، تہز پتر حہز تہرفہیی دکہم

ب بہراورد ل گہل عہنتہرہ.

-تھری تو حہز ژ (سہیاب) ی ژ ی دکہی؟

تەرفە بن عەبدەت

-مەرەما تە ژ پاشەرۆژی چییە؟
 -ئەلندەکا دوور، ئەگەر تە گوّمەکا ئافئى بقیّت.
 -ئەگەر هەلبەستفان نەباى، دا چ بى؟
 -هەر مروّفەك.
 -حەز ژ هەلبەستىن خوە دکەى؟
 -گړهگړ و قەرەبالغى بیدەنگییا راستەقینەیه.
 -لئ گرهگر و قەرەبالغى د هەلبەستیدا یا ب مەترسییە،
 هەر وەسا د هەر تشتەکیدا دیدا ژى؟
 -فەلسەفە بیدەنگییه.
 -ئەز بیژم تو بەرسفان وان خواندەفان د دەى ئەوین کو
 چاڤدیریا مە دکەن؟
 -بەلئ، یان ژى نەخیر.
 -کەواتە تو ژبەر هەلبەستى حەز ژ ژیانى دکەى؟
 -یان ژى بەروفاژى.
 -ژ مرنى دترسى؟
 -نەخیر.
 -تە دقیت وەکی مریان بژی؟
 -نەخیر.
 -ئەرى تە دقیت بەروفاژى بیت؟
 -چەوا بەروفاژى؟
 -واتە تو دژیانیدا یى مری بى؟
 -من بەرسف دا.
 -ئەگەر چ پرسیاران ژ تە نەکەم دى چ بیژی؟
 -دۆنکیشۆت .
 -نوکه تو حەز ژ فەلسەفەیی دکەى؟
 -حەز ژ خوناڤا شەفان دکەم.
 -دا ئەم بەلا خوە ژ مرنى و هەلبەستى و عەشقى
 فەکەین، پرسیارەك بەردەوام د میشکى من دایە، ئەرى ژیان
 تە ل گەل هەلبەستى خۆشە؟
 -زیدەى ریژەیا گونجاندنى.
 -لئ مخابن تو وەنابیژی؟
 -دیارە تو د من نەگەهشنى.
 -ب لیبورینڤه، تو د هەلبەستیدا وەسا دینیى کو
 (بوحتەرى) پتر ژ (ئەبو نەواس) یى دیتی؟
 -وەسا هەزربەكە ئەبو نەواس پتر یى دیتی.
 -بوحتەرى خوەدان تەکنیک بوو، لئ ئەوئى دى یى قالا
 بوو، هەلبەست ژى دیتنا سەردەمییه؟

-بلا ئاخفتن بیى ئینانا چ نائفان بیت، ل گەل ریژین من
 بو سەیاى.
 -تو حەز ژ باژیران دکەى وەکو سیمبۆلا شارستانییه تی؟
 -ئەز حەز ژ جەمسەرى باشوورى دکەم، یان ژى
 جەمسەرى باکوور یان روبنس کرۆز یان گزیرتا کەنز.
 -واتە هەر د بنەرەتدا تو حەز ژ باژیران ناکەى؟
 -حەز ژ عەورین جوان دکەم... بۆدلیتر.
 -ئەرى تو بۆدلیتری باش دنیاسى؟
 -ئەز بیژم.
 -پەیوەندییا د ناقبەرا تەرفە و بۆدلیتریدا چییە؟
 -بایى سپیدەهییان ب بىرا مروّفى دئینیت.. ل بىرا تە
 دەهیت؟
 -د هەلبەستین خوەدا تو باس ل فەگەریانى دکەى،
 مەرەماتە ژ فەگەریانى چییە؟
 -مەرەمامن پاشەرۆژە.

-نه د گەل بۆچوونین تەمە.

-بۆ؟

-حەز ژ باين سپیڤدە هییان دکەم.

-تو نابینی کو خواندەفان باش ژ تە نه گە هشتیه؟

-بلا وه ساییت.

-تو تینیوونا مارکیزی دئینییه بیرا من؟

-ئەز وه سا نابینم.

-بۆچی تە پتر ژ جارەکی پەبقا (ئەز وه سا نابینم) بکارئینا،

ئەری تە گومان ژ بابەتی هەیه؟

-خودئ ئەز نزانم.

-نوکه تو مزیلی بەرھەفکرنا چی بۆ بەلافکرئی؟

-هەمی تشتەك.

دیدارا دووی

-مرنەکا ئارام کو ئەم نەشین نەرازیبوونئ ل هەمبەری

وئ دەربیرین، ئەفە زمانئ مەیه، پەنگئ بی نەئینی و بی

لوغز هیچ تامەک نەبیت، ئەفان ئاماژەیین ئالۆز (!) نیشانا

حالتئ ترسئ یه، ئەری حەسەب شیخ جەعفەر خوە بۆ

مرنئ ئامادەکریه، دئ پرسیارئ ژیکەم، ئەری وی خوە بۆ وئ

دینایئ بەرھەفکریه؟

-ئەز هەمان پرسیارئ تینەگەهشتەم.

-بلا ئەم فەگەرینەفە بۆ ئەفسانەیین سۆمەری، واتە

هیمایین زندیوونئ؟

-هەردوو هیمایین زندیوونئ و ب پیتین نوو: واتە

جوانئ.

-ئەفە چ عەشقە بۆ سۆمەرییان؟

-ئەز بیژم ئەفە عەشقەکا عیراقییه، هەرە سەرەدانا

مۆزەخانا عیراقئ بکە، دئ بینی شاھژنا سۆمەرییان تاجا زیری

ل سەر سەری وئ یه.

-پیناسەیا تە بۆ (ب پیتی) و پەپەرھەمی یا هەلبەستی

چییه؟

-ژ دایکبوون.

-مەرەمامن ئازادیا زیدەکرئی یه وەکو داھینان؟

-زیدەکرئ؟

-ژ داستانا گلگامشفە هەتا کو ئەفرۆ مە کەلەپورەک

هەیه یئ تاییبەتە ب گەشەکرئی، واتە ژ دایکبوونئ، تو چەوا

تەماشە ی ژ دایکبوونا هەلبەستی د قۆناغین تارباتییدنا
دکە ی؟

-هیقیدارەم ئاماژەیه کئ د نافبەرا گلگامش و ئەوادئ دا
بدانن.

-مەرەما تە ژ ئەوا دی چییه؟

-مەرەمامن قالاھییە.

-کەواتە وەکو هەلبەست تو دئ مە فەگەرینی بۆ دەمئ

بۆری؟

-وەسا هەزربەکە دئ هەوہ بۆ پاشەرۆژی فەگەرینم.

ئەم راوہستییان و مە چ پەیقین دی نەگۆت، مە یاری
کر، سەرخۆش دبووین، وەکو وی چەندی ئەم ژ پروودانا مرئ
د ترسیاین، زانینا هەزربکنا هەلبەستفانی ئالۆزترە و مەحالتە
ژ زانینا نەئینیین دەریاین. ل دۆر قەسیدەیا (ئەلیەت) کو
(د. عەبدولواحد لوئلوئە) یئ وەرگیرای، ئاخفتن هاتنە کرن،

گۆت: شەفافییە تا گیانی سەرڤەى ھەوارکرنى، یە، بیدەنگى دى ل مە بیدەنگی پاریزیت، دیارە مە پیدى ب دیوارەکا فلینى کو (پروست) ی خوە پى ل دەنگ و قەرەبالغیا باژیری پاراست وەسا نینە؟

-من دقیت خوە ژ دەنگە دەنگین گوندان و رويسبوننا موتله قى ب پاريزم، ئەرى ئەڤە ژ گیانی نيزیک نینە. بەلئى گوندی مە ھەرۆکە ژ تابلویین فایەق ھەسەن و خالد ئەلجار دا ھەبە وەکو واقعى خوە پەپوھەندیا وان ب قەرەبالغیى ڤە نینە.

-مەرەما من ژ دەمى بورى، ئەو سبیرا سبیرا ئەبەدیە. -حەز ژ تابلویین فایەق ھەسەنى دكەى؟ -نەخیر. -بۆ؟ -نزانم.

-تو چەوا ئەوان تابلویین خالد ئەلجار و لەیلا عەتارى دینی ئەوین کو دیمەن گوندان وینە کرینە؟ -ئەز حەز ژ (دارا شین) یا (فان کۆخ) دكەم. -ئەرى تو گازندەیان ژ توورەبوونەکا تايهت دكەى؟ -رەنگە.

-تە چ جارەن ھەز د خوەکوشتنیدا کریە؟ -نەخیر. -ئەرى توژى نابینی ئەڤە ژى جۆرەكە ژ توورەبوونى؟ -ب تەمامى ئەز نزانم.

-نوكە تو حەز ژ چ دكەى؟ -رويسبوننا ژنەكئى كو حەفتیەكئى بەرى نوکە من یی دیتی و پەنگە ئەڤرۆ ژى جارەکا دی بینم، یان ژى پەنگە حەفتیەکا دی بینم، بەرى ۱۴ سالان من ئەو نیاسى، بۆ دەمى ۷ سالان ئەم ژیکڤەبووین.

-ژن د ھەلبەستین تەدا ئەفسانە یە یان ژى ھىما؟ -ھەردوو پیکڤە -لئ ئەز دینم بۆ ژیانئى تو ب ھەماس نینی، د فان سالاندا ژى بۆ ھەلبەستى ژى ھەرۆسا تە دینم؟ -ئەز وەسا نابینم.

(ژنشکە کێڤە د. محسن ئەتیمش و لەتيف ناسر ھاتن، چونکى ھەسەب جەھى خوە بۆ وان گۆتبوو، لەورا ئەو دیدار تیکچوو)

قەسیدە یەکا مەزەنە، مە ڤەخوار ھەتاکو ئەم سەرڤۆش بووین، پاشى داخواز ژ من کر کو ئیدی پەرەگرافى ئیکى ژ گۆڤارا (ئەلف با) بەلاڤ نەکەم، ب مەرەجەکی کو درژییى ب دیالوگا خوە بدەین، رازی بوو. بۆ من وەسا دیاربوو کو بابەت گەلەكئى جدییە، دقیت جارەکا دی ھەلبەستا وی ڤەخوینم داكو ئەڤ دیدارا مە بچیتە ڤۆناغەکا دژوارتر، بلا وەسا بیت، ئەم ریکەقتین بییتە روژانین ھەلبەستقانی، یان ئەوا کو تايهتە ب دیتنا وی، بۆ روژا پاشتر (چوارشەمبى) چەند دەمژمیرەك ژ ترانەپیکرن و بیدەنگیى بۆراند ل گەل ھندەك ژ ھەڤالین خوەین ئەدیە. پاشى مە خوە ژ وان ڤەدزی و ئەم دانیشتین، ل ویری ھژمارەکا زارۆکین بویاڤچییین پیلانان ل دۆر ھۆما سیکسیی د ئاڤتەن، وەکو بابەتەكئى ئاسایی، ل ویری ل مەیخانا (عیراقا نو) ھژمارەکا زۆر ژ خەلکی مژیلی ڤەخوارنئى بوون، ئەو ل گەل ئەبەدیەتیدا بوون وەکو مروڤ بیزیت ئەو و قەدەر ژیک ئاش ببوون، ھەسەبى تەماشەى جەھكئى نەدیار دکر، مروڤ ھەز دکر ئەو کائینەكئى سۆمەرى یان ژى بۆزییە، دوھى ئەم ریکەقتین کو کەلەپوور، کەلەپوورئى مروڤایەتین یە ل سەر ھەسارەیا مە، ئەڤ ھەمى مروڤە دەمى دمرن دى چەنە گۆرستانەكئى، گۆرستانا ئەبەدیەتئى، کەواتە ئەبەدیەت رامانا کەلەپوورى ددەت، رامانا پاشەرۆژئى یە.

-ئەز دینم توژ پيسبوونى دترسى؟ -نەخیر.

-بیدەنگ بوو، کەواتە ئەز پەرسان ژى ناکەم، دى چاڤەریی وی دەمى بىم ھەتا کو ئەو پەرساران ژ من دكەت، سیکڤەك ل دەڤمە بوو مە کرە دوو کەر، ئەز حەز ژ سيقان ناکەم، لئ ھەلبەستقان تووشى پيسبوونى بوویە، پيسبوننا ھەوا و توژى، بېرامن ھات کو سۆمۆیل پیکت دبیژت: ئەڤ تەپوتۆزە ل سەردەمى مە ب دووماھى ناھیت. ئەڤە پيسبوننەكە ب رامانا ئەزەلییەتا خوە ئەك پيسبوننا سیاسی کو تايهتە ب سەردەمى مە، ل (کرفاجۆ) ھەتا (ئەرگۆن) ل ویری توندوتیژییەك ھەبە ناڤئى وئى پيسبوونە، ل سەر ئاستى گیانی یان ژى ل سەر ئاستى جەستەى، ئەرى دیت بیدەنگیى ب جۆرەك ژ پيسبوونى ل قەلەم بدەین...؟

-ب شەفافیەت. -بیدەنگى بخوە شەفافیەتە، تنيبوون و بیدەنگییە،